

KIRMIZI BAŞLIKLİ KIZ MASALININ FRANSIZCA VE TÜRKÇE BASKILARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN ANALYSIS OF TURKISH AND FRENCH EDITIONS OF "LITTLE RED RIDING HOOD"

Hanife Nâlân GENÇ

Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı,
ngenc@omu.edu.tr

Öz

Bu çalışmada Kırmızı Başlıklı Kız isimli masal Fransızca ve Türkçe baskıları bağlamında incelenmiştir. İncelemede, masalın kaynak dilden varış diline aktarımındaki çeviri stratejisi özellikle yeterlilik ve kabul edilebilirlik açısından ele alınmıştır. Masalın kaynak dilden varış diline aktarımında yapısal, söz dizimsel ve sözcük dağarcığına ilişkin özellikleri üzerinde durulmuştur. Çalışmada, erek dildeki masala yaklaşım ve Türkçeye aktarımında benimsenen yöntem kaynak metinlerden seçilen tümceler ve bu tümcelerin çeviri metindeki karşılıkları bulunarak gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde çeviri metinlerinde yerleştirme ve/veya yabancılaştırma, öykünme, değiştirme, genelleştirme, ekleme, ödünç alma, çıkartma-eksiltme gibi kimi çeviri stratejilerinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak Kırmızı Başlıklı Kız masalının Türkçe'ye çevirisinin daha çok kabul edilebilir çeviri kavramına göre değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Abstract

Little Red Riding Hood is analyzed within the context of Turkish and French editions of the tale in this study. In the analysis, translation strategy of the tale from the source language to the target language is discussed in detail, especially in terms of competence and acceptability. During the translation of the tale from the source language to the target language, structural and syntactic characteristics and vocabulary of the translation are emphasized. In the study, the approach to the tale in the target language and the translation method are presented through chosen sentences in the source language and their translations into Turkish. A number of translation strategies such as nativization and/or alienation, imitation, reformation, generalization, addition, borrowing, reduction in translation texts are used in the study. In conclusion, the translation of Little Red Riding Hood into Turkish should be evaluated with regard to the concept of more acceptable translation.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 21 Mart 2016
Kabul edildiği tarih: 28 Nisan 2016
Yayınlanma tarihi: 23 Haziran 2016

Article Info

Date submitted: 21 March 2016
Date accepted: 28 April 2016
Date published: 23 June 2016

Anahtar sözcükler

Kırmızı Başlıklı Kız, Masal, Çeviri, Yeterlilik, Kabul edilebilirlik, Eşdeğerlik

Keywords:

Little Red Riding Hood, Fairy Tale, Translation, Competence, Acceptability, Equivalence

DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001469

1. Giriş:

Çocuk yazın ürünleri, çocukların düşlem güçlerini geliştirirken, duygusal gelişimlerine, duyarlılıklarına katkı sağlayarak eğitilmelerini ön görür. Bu türe özgü ürünler, öncelikle çocukların dil gelişimlerini desteklemeli, onların anlama düzeylerine uygunluk göstermelidir. Dilsel ve görsel öğelerle varsıllaştırılmış çocuk yazın ürünleri, çocukların yaşları, algılama güçleri, yetileri ve dilsel gereksinmelerine göre sınıflandırılabilir. Okul öncesi dönemde ninniler, masallar, tekerlemeler ve fıkralar gibi sözlü yazın ürünlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu sözlü halk edebiyatı ürünleri esas olarak çocuklara yönelik olmasalar da, çocuk yazın ürünlerinin ilk örnekleri olarak değerlendirilebilirler. Bu ürünlere ek olarak, bilmeceler, resimli kitaplar, kaset, CD ve televizyonlar da sayılabilir. Masalın okul öncesi döneme göre etkinliğinin arttığı 7-9 yaş aralığı 'masal dönemi' olarak anılmaktadır.

Zira bu dönemdeki masalların okul öncesi dönem masallarına göre eğitsellikleri artmakta, insan ya da hayvanların oluşturduğu kahramanlarıyla içerik bakımından çeşitlenmektedir. Serüven dönemi olarak değerlendirilen 10-12 yaş aralığı ile soyut konulara yönelimin başladığı 12-14 yaş aralığı da, kendilerine özgü okuma nitelikleri olan dönemlerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bu çalışmada ele aldığımız tür çocukların bu adla anılan 7-9 yaş aralığında okudukları yazınsal ürünlerinin başında gelmektedir.

Çocuk yazını ürünleri, dil ve anlatımlarıyla gerçek ve düş dünyasının iç içe geçtiği bir evrende özellikle çocuğa yönelik olmalarıyla yazın zevkini oluşturmayı, eleştirel ve yaratıcı düşünebilme becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Sever (19), çocuk yazın ürünlerinin çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliğine sahip olması gerektiğini vurgular. Bu iki kavram, çocuğun gelişimsel özellikleri kadar yazınsal metnin niteliklerini de belirgin kılar. Bu yüzden çocukların gelişim özellikleri kadar yazınsal türün bakış açısı da önemlidir. Ancak şunu da belirtmekte yarar vardır; çocuk yazını genel yazınsal türden ayrı ya da bağımsız bir nitelik taşımaz. Çocuğun kitapla bütünleşmesi, çocuk bakış açısının dil ve anlatımla güçlendirilerek sunulması yoluyla gerçekleşebilir. Çocuklara yönelik yazın ürünleri, onların duyularına seslenerek bilgi edinmelerine, görme yoluyla işittiklerini değerlendirmelerine, onlara anlam yüklemelerine ve yaşam deneyimlerinin çoğaltmasına katkıda bulunmaktadır (Aral 471). Bu açıdan çocuğun bilişsel gelişimini destekleyen yazınsal türler aynı zamanda kurgusal düzlemde imgelem ve düşlem gücü yoluyla onları yaşama hazırlar.

Masal, hem sözlü hem de yazılı bir tür olmasıyla çocukların okul öncesi dönemden soyut konulara yöneldikleri döneme kadar onların ilgi alanlarına giren türlerin başında yer alır. “Masal çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, geleceğe hazırlayan, gerçeği dolaylı olarak anlatan bir türdür” (Şirin 113). Tüm olağanüstülükleriyle masal dünyası, çocuğun gerçek dünyasıdır. Çocuk yazınının en başat ürünlerinden biri olan masal, yalnızca sözlü geleneği simgeleyen bir tür olmaktan çıkmış, yazılı olmasıyla çocuk yazını içinde başlı başına bir tür olarak yerini almıştır. Bu çıkış noktasından hareketle bu çalışmada, seçtiğimiz masalın yazılı biçimi üzerinde duracağız.

1. Masala Genel Bir Bakış

Charles Perrault'nun (1628-1703) masalı olan *Kırmızı Başlıklı Kız*, daha sonra Grimm kardeşlerden Jacob (1785-1863) ve Wilhelm (1786-1859) tarafından yeniden ele alınır. İlk kez Fransa'da 1698 yılında yayımlanmış olan *Kırmızı Başlıklı*

Kız masalı, Avrupa'da tanınmasını, Fransa'da XIV. Lui döneminde çocuk kitaplarının babası olarak nitelenen Charles Perrault'ya, Almanya'da ise Grimm Kardeşlerin derleyip çoğalttığı çevirilere borçludur. Masalın ilk kez Perrault tarafından yazılı hale getirildiği bilinmektedir. "1942 yılında Maarif Matbaası'ndan Charles Perrault çevirisi olan *Kırmızı Başlıklı Kız*, 1945 yılında ise *Işık Basımevi'nden Grimm Kardeşler çevirisi Kırmızı Şapkalı Kız* olarak dilimize dahil olur" (Danacı 6). Masalın, Perrault'nun yaptığı sürümü, izleyen versiyonları içinde en hüzünlü sona sahip olanı olduğu söylenebilir. Masalda iyi terbiye almış bir kızın büyükannesinin evine gitmek üzere ormandan geçerken kendisini gözetleyen kurdun tuzağına düşmesi anlatılır. Küçük kızın bilmeden bıraktığı izler kurdun ondan önce büyükannesinin evine giderek, sahte büyükanneneyi oynamasını sağlar ve küçük kızı tuzağına düşüren kurt, onu yer. Başkahraman mutlu sona ulaşamaz ve masal kurdun zaferiyle sonlanır (Perrault 11). Avrupa'nın pek çok ülkesinde son üç yüz yıldan fazla zamandır farklı sürümleriyle tanınan masalın, basılı biçiminin bulunmadığı XVII. yüzyılda daha çok orman ve kır yaşamının tehlikelerinin varlığına dikkat çektiği görülmektedir. Bu yönüyle pek çok göndermeye sahip olan masalın diğer göndermelerinin geri plana itilerek, eğitsel boyutunun ön plana çıkartıldığı ya da bu yönde evrildiği görülmektedir. Masalın XIX. yüzyılda Grimm Kardeşlerce yapılan 1857 deki en tanınmış sürümünde, küçük kız ve büyükannesi kurdun gazabından bir avcı tarafından kurtarılır.

2. Masalın Anlatısal Biçimlenişi

Kadın kahramanları küçük kız ve büyükannesinin, erkek kahramanı ise kurdun simgelediği masalda toplam üç kahraman olduğu görülmektedir. Masalın Grimm Kardeşlerce düzenlenen biçiminde ikinci bir erkek kahraman olan avcı da yer alır.

Masalın Türkçe ve Fransızca basımında anlatısal yapılar ve söylemsel özellikler iki dil arasındaki karşıtlık ve/veya ortaklıkları daha iyi açımlayacaktır. Fransızca'da *Le Petit Chaperon Rouge* başlığını taşıyan masalda seçilen sözcüklerde ilk dikkat çekici öge 'chaperon' sözcüğüdür.¹ Masalın, *Kırmızı Başlıklı Kız* adını

¹ Bu çalışmada, masalın Fransızca baskısında Andersen, Hans Christian. *Le Petit Chaperon Rouge. Mes Plus Beaux Contes pour Rêver*. Paris: Pierre de Soleil, 2013; Türkçe baskısı içinse Andersen, Hans Christian. *Kırmızı Başlıklı Kız*, Dünya Klasikleri, (Hazırlayan Ebru Kantaş), İstanbul: Atlas, 2009 isimli yapıttan yararlanılmıştır. Yapılan gönderme ve alıntılar için masalın Fransızca basılı biçimi için (F), Türkçesi için (T) kısaltmaları kullanılmıştır. Bu kısaltmanın yanında yer alan s. ifadesi ise masalın ilgili dilde basıldığı kaynağın sayfa numarasını imlemektedir.

taşıyan Türkçe başlığı Fransızca'ya sözcüğü sözcüğüne çevrildiğinde la (petite) fille au chapeau rouge şeklinde olabilir. Masalın, Fransızca'sında 'chaperon' sözcüğü eril bir isim olarak kullanıldığından, masalın başlığında da küçük bir kıza imlemesine karşın eril bir isim olarak kullanılmıştır. 'Chaperon' sözcüğünün eş anlamları incelendiğinde, iki temel anlam alanına sahip olduğu görülmektedir. 'Chaperon' sözcüğü, 'bir çeşit başlık' anlamına geldiği gibi, genç bir kıza eşlik eden yaşlı, ağırbaşlı kadın anlamını da karşılamaktadır. 'Chaperon' sözcüğünün 'başlık' anlamında kullanıldığı eş anlamlı iki sözcükten ilki kukuleta, ikincisi de kalem kapağı anlamına da gelen 'capuchon' sözcüğüdür. Bu sözcüğün Türkçe'de birebir karşılığının olmamasından dolayı farklı isimlerle basıldığı görülmektedir. "Türkçe'de Al Başlıklı Çocuk (Maarif Matbaası, 1942), Kırmızı Şapkalı Kız (Işık Basımevi, 1945), Kırmızı Başlıklı Kız (Ülkü Kitap Yurdu, 1947), Kırmızı Takkeli Kız (Varlık Yayınları, 1956), Kırmızı Bereli Kız (Ülkü Yayınları, 1963), Kırmızı Pelerinli kız (Bilgi yayınları, 1963), Kırmızı şapkalı küçük kız (Kutulmuş Matbaası, 1967), Küçük Kırmızı Kız (Engin Yayıncılık, 2000) olmak üzere sekiz farklı biçimde rastlamak mümkündür" (Danacı 6). Başlık anlamı taşıyan bir başka sözcük de, 'coiffure' dır. Ancak bu sözcük, bu anlamından çok, saç biçimini ifade etmesi yönüyle bu sözcüklerden ayrılır. Bu sözcük yerine 'coiffe' sözcüğü daha uygun düşmektedir. Masalın başlığında kullanılan sözcüğün 'başlık' anlamı dışında karşılık bulduğu ikincil anlamlar 'femme de compagnie' (eşlik eden bayan) ve accompagnateur (eşlik eden kimse) anlamını güçlendirmektedir. Bu anlama yakın diğer sözcükler, 'protection' (koruma, yardım) 'abri' (barınak, korunak, sığınak) gibi diğer sözcüklerse bu anlamı oldukça pekiştiren bir nitelik taşımaktadır. Masalın bütünlüğü içinde sözcüğün ikincil anlamının göndergesel bir işlev için seçilmiş olabileceği düşünülebilir.

Masalın Fransızcası "il était une fois une petite fille si gentille et jolie que tout le monde au village l'aimait" (F, s.16), (Bir zamanlar kasabada herkesin sevdiği nazik ve sevimli küçük bir kız vardı) ² tümcesiyle Türkçe baskısında ise "Kırmızı Başlıklı Kız, ormanın yakınlarında küçük ve sevimli bir kulübede annesiyle birlikte yaşarmış" (T, s.3) ile başlar. Masal, Fransızca baskısında bu yazınsal türün başlangıç bölümünde kullanılan 'bir varmış bir yokmuş' kalıp sözü ile başlarken Türkçesinde bu ifadeye yer verilmeksizin başlamıştır. "Masal tekerlemesi kelime oyunlarından ve birbirleriyle ilgisiz düşüncelerden ibarettir. Burada temel amaç, dinleyicinin ilgisini çekmek ve dikkatini sürekli kılmaktır" (Bilkan 76). Fransızca

² Çalışmada, Kırmızı Başlıklı Kız masalının Fransızca basımından yaptığımız alıntılar özgün dildeki anlamları korunacak şekilde tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir.

baskıda, bu küçük kızın sevimli ve nazik oluşuna, Türkçesinde, yaşadığı yerin küçük ve sevimli oluşuna dikkat çekilmiştir. İlk tümcede Türkçe baskıda, küçük kızın nerede yaşadığı açıkça belirtilmezken, Fransızca baskıda, kasabada yaşadığı anlatılarak masaldaki olayların nerede geçtiği/gececeği okura sezdirilir. Masalın Fransızcasında, masala ismini veren kırmızı başlıkla ilgili olarak şöyle bir bilgi yer alır: Küçük kızın annesi ona kırmızı renkte bir başlık diker, çocuk bu başlığı öylesine sever ve onunla öylesine bütünleşir ki, bu başlığı hiç çıkartmak istemez hatta bu başlığa bağlılığı ile kırmızı başlıklı kız olarak anılmaya başlar. “*Sa mère lui avait confectionné un ravissant chaperon de couleur rouge, dont l’enfant ne voulait plus se séparer, si bien qu’on l’appela le Petit Chaperon Rouge*” (F, s.16). (Annesi ona daha sonra hiç çıkartmak istemeyeceği kırmızı renkte çok güzel bir başlık yapmıştı hatta öyle ki, herkes onu Kırmızı Başlıklı Kız diye çağırmaya başlamıştı). Masala ismini veren kırmızı renk, “*kanın, aşkın, ateşin özellikle şiddetin de rengi*”dir (Türkoğlu, Küzeci ve Bülbül 83). Bu dört olgudan, kırmızı rengin masalda çağrıştırdığının kan ve şiddet olduğu söylenebilir. Bu şiddet olgusu dışında, kırmızının, cinselliği çağrıştırdığı da belirtilmektedir. Psikanalist Bettelheim’e (297) göre, kırmızı, özellikle de cinselliğe göndermede bulunan şiddet duygularını simgeler. Kırmızı rengin pek çok göndergesel veya imgesel anlamı olabilir. Özellikle batı kaynaklı yapıtlarda Hristiyanlıkla ilgili bir gönderme yer alır. Hatta bu rengin, İsa’nın kanını simgelediği görüşü vardır. “*Örneğin Amerika’da kırmızı renkli cübbe, üst sınıf dindar Hıristiyanlarca İsa’nın kendini feda etmesinin, yani kanını dökmesinin sembolü olmasından dolayı tercih edilmekte ve bunun doğal sonucu olarak ilahiyat diploması alanlarca kırmızı renkli kostüm giyilmektedir*” (Albayrak 2). Masalın Türkçe baskısında ise, küçük kızın annesi onu bir gün yanına çağırır ve “*Haydi, mantonla kırmızı başlığını giy de büyükannenini görmeye git...*” (T, s.3) der. Türkçe baskıda, masala ismini veren ‘kırmızı başlık’ nitelemesinin vurgulanması, masalın ismi ile bütünleştirilmesi gereği düşünülerek aktarılmış izlenimi verir. Annenin bu sözü ile mantonun veya diğer giysilerin bir önemi olmadığı, hatta büyükanneye gidilmesi için kırmızı başlığın olması gerektiği gibi bir algı sezdirimsel olarak okura aktarılır. Masalın Türkçe baskısındaki bu tümce küçük kız ile kırmızı başlığı arasında yapay bir bağlantı kurulduğu ve masalın adının gereği olarak böylesi bir açıklamanın yapıldığı izlenimini de güçlendirir. Fransızca baskıda, küçük kızla kırmızı başlığı arasında kurulan bağın daha mantıksal bir açıklaması olduğu görülmektedir. Türkçe başlıkta, bu ilişki belirttiğimiz gibi bir yaklaşımla verilmediğinden neden herhangi bir başlık değil de kırmızı olanı giymesi gerektiği de anlaşılabilir.

Masalın Türkçe ve Fransızca baskısında, küçük kız aynı nedenle evden ayrılır. Rus biçimbilimci Proop'un masalın 31 işlevinden (Rifat 122-128) ilki olan uzaklaşma işlevi ile küçük kız aileden uzaklaşır ve büyükannesini görmek üzere ormana gider. Büyükannesi hastadır ve küçük kız, annesinin hazırladığı yemekleri ona götürecektir. Yine masalların Fransızca ve Türkçe baskılarında küçük kız yolda karşılaşabileceği tehlikelere karşı annesi tarafından uyarılır. Masalların özellikle bu ziyaret öncesindeki söylemlerinde ilginç saptamalar yapılabilir. Masalın Fransızca baskısında şu tümce yer alır. *“Mon enfant, va voir comment se porte ta grand-mère, car on m'a dit qu'elle était malade. Prends ce panier rempli de galettes et de bon vin chaud qui lui fera le plus grand bien. Mais, surtout, ne t'arrête pas en chemin et ne parle à personne”* (F, s.16) (Evladım git bak bakalım büyükannen nasılmış, zira bana hasta olduğu söylenmişti. Galeta ve ona en iyi şifa olacak olan sıcak hoş şarap dolu olan şu sepeti de al. Ama sakın yolda durma ve hiç kimseyle konuşma). Masalın Fransızca baskısında yer alan bu tümceyi üç ana öge bakımından inceleyelim: Öncelikle, küçük kızın annesi büyükannenin hasta olduğunu duymuştur. Zira birileri ona bu durumu söylemiştir. Bu anne kız ilişkisi bakımından değerlendirilebilecek bir durum olabileceği gibi, sezdirimsel olarak da büyükannenin uzak bir yerde, olasılıkla da yalnız yaşadığı izlenimini vermektedir. İkinci öge, küçük kızın annesi yemek veya pasta değil, galeta pişirmiştir ve büyükanneyi iyileştirecek en önemli şeyin sıcak şarap olduğunu düşünmektedir. Bu durum, okurun masalın yansıttığı kültür ortamından izler taşır. Bilindiği gibi yazınsal bir metnin, kaynak dilden erek dile aktarımında toplumların kültürüne özgü öğeler *“uyarlama ya da doğrudan erek metne aktarılma”* ile (Koller 60) karşılık bulur. Burada her iki toplumun kültürel yapısına uygun biçimde bir karşılık bulunarak, masalın Türkçe ve Fransızca baskılarında uyarılma yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Bu açıdan masalın Türkçe ve Fransızca baskılarında ait oldukları toplumun niteliklerini yansıttıkları söylenebilir. *“Masal gerçeği, tüm dünya halkları tarafından kendi yaşam kalıplarına göre şekillendirilmiş, sonunda o toplumun karakterini belirleyici bir nitelik kazanmıştır”* (Aslanoğlu 110). Üçüncü öge olarak da, yolda oyalanmaması ve kimseyle konuşmaması yönünde kızını uyarır. Bu üç ögeyi masalın Türkçe baskısında karşılaştırmak için şu saptamaları yapabiliriz. *“Haydi, mantonla kırmızı başlığını giy de büyükanneni görmeye git, bakalım hastalığı nasıl oldu? Bir de şu yemekleri ona götür. Karnı acıkmıştır, hızlıca yetiştir ama sakın, ormandaki kestirme yoldan gitme. Çevresindeki uzun yoldan dolaşacaksın”* (T, s.3). Masalın Türkçe baskısından anlaşıldığı gibi, küçük kızın annesi, büyükannenin hastalığını ve seyrini biliyordur. Bunu başkalarından

duymamıştır bizzat kendisi biliyordur, haberdardır. İkincisi ise, ona galeta veya başka şeyler yerine yemek hazırlamıştır. Yemek yemesinin ona iyi geleceğini düşündüğünden, kızından yemekleri hızlıca büyükannesine ulaştırmasını ister. Ancak yemekleri bir an önce büyükanneye ulaştırmak için kestirme yolu tercih edebilecek olan kızını da uyarma gereği duyar. Uzun, ancak güvenli olan yoldan gitmesi için öğütte bulunur. Masalın Türkçesinde, uzam olarak 'orman' tehlikeli bir yer olarak tanıtılır okura. Masalın Fransızca baskısında, küçük kız annesinin uyarılarını dinleyeceğine söz vererek evden ayrılır. Masalın her iki dildeki baskısında da küçük kızla annesi birbirlerine sarılıp, ayrılırlar.

Masalın küçük kızın evden ayrılmasını izleyen bölümü, Fransızca baskıda şu şekilde devam eder. *“La grand-mère du Petit Chaperon Rouge habitait dans la forêt, après le village”* (F, s.16) (Kırmızı Başlıklı Kızın büyükannesi kasabadan hemen sonraki ormanda yaşamaktaydı). Masalın Fransızca'sında küçük kızın yaşadığı yere ait bilgi ilk kez hasta olan büyükannesini ziyaret etmek istediğinde geçer. Büyükanne kasabadan uzaktaki ormanda yaşamaktadır. Yol üzerinde çok hoş çiçekler gören küçük kız büyükannesi için onlardan kopartmak ister. *“Je vais en cueillir pour ma grand-mère”, se dit-elle en oubliant les conseils de sa maman*” (F, s.16) (Annesinin öğütlerini unutarak “büyükannem için onlardan (çiçeklerden) kopartacağım” der kendi kendine). Masalın Türkçe baskısında, *“Kırmızı Başlıklı Kız, ormanın içine geldiğinde annesinin uyarılarını unutmuş, ormanda kestirme yoldan büyükannesinin evine doğru yönelmiş”* (T, s.4) denilir. Masalın dolantısında, baht dönüşümü oldukça benzerlik taşır. Küçük kız, annesinin uyarılarını dinlememiş (ve/veya unutmuş) ve tehlikelere karşı açık duruma gelmiştir. Bu yolla, okurda küçük kızı bekleyen tehlikelerin veya onların boyutlarının neler olabileceği merakı uyandırılmıştır.

Masalın Fransızca baskısında, küçük kız annesinin uyarılarını unutur ve büyükannesi için ormanda gördüğü çiçekleri toplamaya başlar. Ancak yalnız değildir. Bir ağacın arkasına gizlenmiş olan kurt onu görür ve yanına yaklaşır. Türkçe baskısında ise, küçük kız ormanda ilerlerken bir oduncuya rastlar. Masalda, oduncunun bir laytmotif olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Çünkü annesinin uyarılarını unutan küçük kız için bir ikinci uyarı da bu oduncudan gelir. *“Orman, küçük çocuklara çok tehlikelidir. Dikkatli ol, yoldan asla ayrılma mola vermeden, hızlı hızlı git”* (T, s.4). Annesinin uyarılarını çoktan unutan küçük kız, acaba oduncunun uyarısından bir ders çıkartacak mıdır? Dikkat edilirse, oduncunun ormanın tehlikeli olduğu, mola vermemesi ve hızlı olması gerektiği

uyarıları küçük kızın annesinin uyarılarının aynıdır. Masalın Fransızca baskısında, kurtla karşılaşan kırmızı başlıklı kız ona büyükannesinin hasta olduğunu ve ona sıcak şarapla galeta götürdüğünü söyler. Masal genel olarak değerlendirildiğinde, Türkçe baskıda, kırmızı başlıklı kızın tehlike öncesinde bir kez daha oduncu tarafından uyarıldığı; Fransızca baskıda ise bu bölüm atlanarak küçük kızın tehlikenin bizzat kendisiyle karşı karşıya getirildiği görülmektedir. Çok kötü bir hayvan olarak betimlenen kurdun aklına küçük kızın bu yanıtıyla metinde okurla paylaşılmayan bir fikir gelir. “*Le loup, qui était un très méchant animal, eut alors une idée*” (F, s. 16) (Çok kötü bir hayvan olan kurdun aklına hemen bir fikir gelir). Daha çok insanlar için kullanılan ve ‘kötü’ anlamına gelen ‘méchant’ sözcüğü masalda kurt için kullanılarak, hem masal kahramanı kurdu kişileştirme işlevi üstlenmiş, hem de onu bir anlamda değersiz ve aşağılık olarak göstermiştir.

Masalın Türkçe baskısında, Kırmızı Başlıklı Kız’ın hem annesinin hem de oduncunun uyarılarını dikkate almadan yoluna devam ettiği şu sözlerle aktarılır. “*Kırmızı Başlıklı Kız, oduncunun söylediklerini dinlememiş. Yol boyunca oynaya zıplaya, neşeli neşeli ilerlerken kimi zaman da büyükannesi için kır çiçekleri topluyormuş*” (T, s.6). Görüldüğü gibi küçük kızın oduncu veya bir başka yabancı kişi ile karşılaşmasına değinilmeden geçilmiştir. Masalların bu bölümü gerek Fransızca gerekse Türkçe baskıda aynı biçimde verilmiştir. Ancak masalın Türkçe baskısında, kurt ile Kırmızı Başlıklı Kız karşılaştırılmamış, kurt dalların arasından kendisi için bir ziyafet olacağını düşündüğü küçük kıza ağzı sulanarak gözetlemiştir. Masalda, kurdu bu edimi gerçekleştirmekten alıkoyan korku ise yakınlardaki oduncunun balta sesleri olur (T, s.6). Fransızca baskı incelendiğinde ise, kurdun küçük kıza yemek isteyip istemediği açıkça gösterilmez. Masallarda çoğunlukla kurnazlığı ile tanınan kurdun bu niteliği “*...il eut alors une idée*” (F, s.16) (O anda aklında bir fikir belirdi) ve “*le loup pensa:...*” (F, s.18) (Kurt düşünür) sözleri ile kesinlenir. Masalın Türkçe baskısında, oduncunun balta seslerinden korkarak ortaya çıkmaya cesaret edemeyen kurt masalın Fransızcasında, daha kurnazca bir strateji (yol) izler. Masalın Türkçe baskısında oduncunun varlığından korkarak ortaya çıkamayacağını anlayan kurt zekice bir plan yapmaya karar verir (T, s.7).

Masalın her iki dildeki baskısında da iştahı kabaran kurt için küçük kız leziz bir yemek olacaktır. Zaten masalın Fransızca baskısında kullanılan ‘cette petite fille dodue et tendre’ (F, s.18) (Semiz ve körpe küçük kız) sözcükleriyle açıkça belirtilir. Küçük kızın yanına sessizce yaklaşan kurt ona şu soruyu yönelir. “*Günaydın küçük kız! Sabahın bu erken saatlerinde nereye gidiyorsun?*” (T, s.7) ; “*Bonjour, Petit*

Chaperon rouge, où vas-tu de si bon matin?”(F, s.16) (Günaydın, Kırmızı Başlıklı Kız sabahın bu erken vaktinde nereye gidiyorsun?). Masalın bu bölümünde küçük kız masalın basıldığı dillerde daha önce verilen bilgilerle bütünlük taşıyan bir anlatımla nereye gittiğini kurda söyler. Masalın Türkçe baskısında, Kırmızı Başlıklı Kız ile yürümeye başlayan kurdun, küçük kızın büyükannesinin nerede oturduğunu bilmediği ona yönelttiği “*Büyükannen nerede oturuyor?*” (T, s.9) sorusundan anlaşılır. Masalın Fransızcasında ise bu noktada şu tümce yer alır. “*Je vois tout à fait où vit ta grand-mère, mon enfant...*” (Tam olarak ben senin büyükannenin nerede yaşadığını biliyorum) Fransızca voir sözcüğü ‘bakmak’ ve ‘görmek’ anlamlarının her ikisini birden karşılayan bir anlam taşıırken, bir durumu ya da olayı anlamak, değerlendirmek anlamını da içerir. Kurt, küçük kızın büyükannesinin nerede yaşadığını bildiğini söylerken, öykündüğü yumuşak ses tonuyla onu kolayca aldatmış görünür. Masalın Türkçe baskısında, büyükannenin nerede oturduğunu bilmeyen kurt küçük kıza “*O zaman ben seni yolundan alıkoymayayım. Hoşça kal*” (T, s.9) diyerek, küçük kızın gitmesine izin verirken, Fransızca baskıda küçük kızın büyükannesinin nerede yaşadığını çok iyi bilen kurt ona kestirme yolu da tarif etmekten geri kalmaz. “*Le loup, qui avait, en réalité, indiqué un faux raccourci à la petite fille, se sauva bien vite et se rendit tout droit à la maison de la grand-mère*” (F. s.18) (Gerçekte küçük kıza yanlış bir kestirme yol tarif eden kurt, doğruca büyükannenin evine gider). Büyükannenin kulübesine giden kurt kapıyı çalar ve sesini incelterek büyükanneyi torununun geldiğine inandırır. Bu bölüm masalların her iki dildeki baskısında da aynıdır. Kurdun yaşlı kadını yemesi Türkçe baskıda “*...yaşlı kadıncağızı bir lokmada yutuvermiş*” (T, s.10) tümcesi ile Fransızca baskıda ise “*Le loup entra, se jeta sur la pauvre femme et la dévora*” (F, s.18) (Kurt içeri girer, zavallı kadının üstüne atılır ve onu parçalayarak yer) tümcesi ile aktarılır. Türkçe baskıda yeme ediminin bir çırpıda olduğunu pekiştirmek için tezlik kipi kullanılarak ‘yutuvermiş’ sözcüğü tercih edilirken, Fransızca baskıda kullanılan ‘dévorer’ fiili parçalayarak yiyip tüketmek anlamını güçlendirir. Tezlik kipi “asıl fiile hızlilik, birden bire olma, farkında olmamak, gerçekleşen eylem karşısında şaşkınlık duyma gibi anlam ilgileri yükleyen yapıdır” (Delice). Kullanılan bu fiil ile kurt, masalda yer yer üstlendiği kimi insanî niteliklerinden tümüyle arındırılarak, hayvanlara özgü avlanma biçimini anıştıran bir fiil kullanılarak okurda bir somutlama algısı yaratılmıştır.

Masalın izleyen bölümü Türkçe ve Fransızca baskıda da aynı biçimde seyrederek. Yaşlı kadını midesine indiren kurt, onun yatağına yatar ve Kırmızı Başlıklı Kız’ın gelmesini beklemeye koyulur. Kurdun büyükanneyi yutmasının olağan bir

durum gibi algılatılması, çocuğun düş dünyasını varsıllaştıran bir öğedir. Böylesi bir durumun gerçek olmadığının ayırında olan çocuğun böyle olağanüstülüklerle gereksinimi vardır (Şirin 53-62). Sesini değiştirerek büyükanneye benzeten kurt masalın her iki dildeki baskısında da kendisini gizleyecek bir başlık kullanır. “Kırmızı Başlıklı Kız kapıyı açıp içeri yanına gitmiş. Yatakta başlığı başında, gözlükleri gözünde, yorganı çenesine çekmiş birinin yattığını görmüş” (T, s.11). “Entre mon enfant, repondit le loup, caché sous les couvertures, un bonnet de dentelle sur la tête” (F, s.18) (İçeri gel çocuğum diye yanıtladı battaniyenin altına gizlenmiş, başında dantelden bir bone olan kurt).

Masalın Türkçe baskısında, büyükannesinin yatağına yaklaşan Kırmızı Başlıklı Kız şaşkınlık içinde, büyükannesine sırasıyla masalın bilindik sorularını, önce gözlerinin, sonra kulaklarının en sonunda da ağzının neden büyüdüğü sorar (T, s.12-13). Fransızca baskıda ise bu sıra şu şekilde geçer. Küçük kız, büyükannesine önce kulaklarının sonra gözlerinin, daha sonra ellerinin en sonunda da dişlerinin ne kadar da büyük olduğunu hatırlatır (F, s.19). Türkçe baskıda, Fransızca baskısındaki sıralamada bulunan bazı organlar yer almasa da ya da atlansa da en sonunda kurdun Kırmızı Başlıklı Kız’ı yemesi sahnesine bir hazırlık niteliği taşımasıyla benzerlik gösterir. Türkçe baskıda Kırmızı Başlıklı Kızın: “Peki büyükanne senin ağzın da kocaman olmuş.” (T, s.13) sorusuna sözde büyükannesi “Seni daha iyi yiyebilmek için” (T, s. 13) diyerek Kırmızı Başlıklı Kız’ı kovalamaya başlar. Aradaki tek fark, Fransızca baskıda dişler, Türkçe baskıda ise ağız yeme edimini betimleyen bir anlam kazanır. “A ces mots, le loup bondit sur la petite fille, la dévora et s’endormit, repu” (F, s.19) (Bu sözlerin üstüne kurt, küçük kızın üzerine atılır, onu yutar ve tok durumda uykuya dalar). Masalın Türkçe baskısında Kırmızı Başlıklı Kız “kurtarın beni!” diye bağırarak kaçmaya başlar (T, s.13).

Masalın sonuç bölümüne yaklaşılan kısmında şöyle bir çözümlenme söz konusudur: Türkçe baskıda tam bu noktada kapı büyük bir gürültüyle açılır ve sesleri duyarak gelen oduncu kapıda belirir (T, s.14). Masalın Türkçe baskısında yer alan oduncu, kurt için büyük bir korku anlamı taşır. Öyle kapıda tüm görkemiyle oduncuyu gören kurdun korkudan eli ayağı birbirine dolaşır, midesi bulanır ve bayılır (T, s.14). Türkçe baskıda kurdun oduncudan neden bu denli korktuğu anlaşıl(a)mazken, küçük kıızı yiyememiş olan kurt, başarısızlığın ve teslimiyetin simgesi haline dönüşür. Masalın Fransızca baskısında ise, önce büyükanneyi daha sonra da torunu yiyen kurt, karnı doyduğundan uykuya bile dalar (F, s.19). Masalın Fransızca baskısında olay örgüsüne bu noktada katılan bir avcı belirir.

Tesadüfen buradan geçmekte olan bu avcı, horultuları duyar ve nasıl olur da büyükanne bu kadar sesli horlar diye düşünmekten kendini alamaz. Durumdan şüphelenen avcı, içeriye girdiğinde yatakta yatan kurdu görür. Her yerde onu arayan avcı sonunda onu bulur. *“Te voilà donc, canaille! s’exclama le chasseur, moi qui te cherchais partout. Aurais-tu dévoré la pauvre grand-mère?”* (F, s.19) (Seni gidi alçak seni diye haykırdı avcı, ben ki seni her yerde arıyordum. Demek zavallı büyükanneyi yedin ha?). Ardından bir makas alır, kurdun karnını açar ve önce Kırmızı Başlıklı Kızın ardından da büyükannesinin çıktığını görünce hiç şaşırmaz. Masalın Türkçe baskısında yalnızca büyükannesi yutan kurt ne yazık ki Kırmızı Başlıklı Kız’ı yutamaz. Gerçi büyükanneyi de yutabilmiş değildir. *“İnanılmaz bir şekilde, bizim yaşlı büyükanneyi yuttuğu gibi geri çıkarmış ve kurt ölmüş”*tür (T, s.15). Masalda sahne, mutlu sonla noktalanır, büyükanne torun birbirlerine sarılırlar.

Masalın Türkçe baskısında Fransızca baskıda olduğunun tersine, küçük kızın korktuğu kendi ağzından ifade edilmez. Büyükanne *“Korkma yavrum, kurtulduk”* (T, s.15) der. Masalın Fransızca baskısında masalın iletisi, Kırmızı Başlıklı Kızın ağzından şu sözlerle aktarılır. *“Depuis, la petite fille promet de toujours suivre les conseils de sa maman. Quant au loup, on ne le revit jamais dans le coin”* (F, s.19) (O günden sonra küçük kız annesinin sözünden hiç çıkmayacağına söz vermiş. Kurda gelince, onu buralarda hiç gören olmamış). Masal, Fransızca baskısında temel izleği yansıtan özet bir tümce ile noktalanırken, Türkçe baskıda, Kırmızı Başlıklı Kız eve dönüş yolunda tehlikelerden korunmak için oduncunun eşliğinde büyükannesinin kulübesinden ayrılır. Oduncu, olanları Kırmızı Başlıklı Kız’ın annesine anlatır. Masalın iletisi Türkçe baskıda anlatıcı tarafından değil, Kırmızı Başlıklı Kızın annesinin ağzından *“Bak kızım, büyüklerinin sözünü dinlemeyenlerin sonu hep böyle iyi bitmez”* (T, s.16) sözü ile verilir. Masalın gerek Türkçe gerekse Fransızca baskılarında yaptığı hatadan ders alan Kırmızı Başlıklı Kız, annesinin tüm söylediklerini yerine getireceğine dair söz verir. Bu bakımdan masalın Türkçe ve Fransızca basımında eşdeğerlik ilkesine sadık kalındığı söylenebilir. Bu kavramdan anlaşılması gerekeni Aksoy (5), şu sözlerle açıklar: *“(…) Dilsel unsurların bire bir hedef metinde yaratılması arayışı olarak algılanmayarak özellikle yazın çevirisinde her bir çeviri metnin ayrı ayrı ve üretildiği koşullar içinde değerlendirildiği ve eşdeğerliğin hedef kültürün dili, sosyolojik ve kültürel yapısı ve yazınsal koşulları açılardan oluşturulmaya çalışıldığı bir kavram haline dönüştüğü söylenebilir.”*

Masalın Türkçe baskısında yer alan oduncu, kurt için nedeni bilinmez bir korku kaynağı iken, diğer kahramanlar için iyiliksever bir kimliğe sahiptir. Fransızca baskıda ise masalın kahramanları içinde yer almayan avcı, masalın sonunda belirerek masaldaki olay örgüsündeki işlevini tamamlar.

3. Sonuç

Yazınsal metinlerin çevirisinde dilin kullanımsal, kültürel ve yapısal yönden işlevi vardır. Özellikle de çevirilerde kaynak dille erek dil arasındaki eşdeğerlik ilişkisi bu öğelerin nasıl kullanıldığı ile kurulur. Bu eş değerliğin masalın kurnaz ve sinsî kahramanı olan kurdun betimlenmesinde daha ağırlık kazandığı görülmektedir. Diğer iki kahraman, Kırmızı Başlıklı Kızın korunmaya muhtaç oluşu ve masumiyeti, büyükaneninse yaşlı ve yalnız oluşuna dikkat çekilerek bu iki kadın masal kahramanına karşı güçlü bir katarsis etkisi yaratılmıştır.

Masaldaki kahramanlar için dolantının akışında anlamı güçlendiren çeşitli nitelermelere yer verilmektedir. Örneğin, masalın Türkçe baskısında kurt için 'koca kurt' (T, s.7) 'açgözlü' (T, s.9), 'sinsî' (T,s.9) 'kocaman bir kurt' (T, s.6), kırmızı başlıklı kız için 'küçük kız' (T, s.4), 'zavallı kız' (T.s.6), 'kız' (T, s.7), 'çaresiz küçük kız' (T,s.13), büyükanne için 'hasta büyükanne' (T, s.10), 'yaşlı kadıncağz' (T,s.10), 'bizim yaşlı büyükanne' (T,s.15) ifadeleri geçmektedir. Fransızca baskıda ise Kırmızı Başlıklı Kız için "une petite fille" (F, s.16-19) (Küçük bir kız), 'la fillette' (F, s.16-19) (kızcağz/küçük kız), 'l'enfant' (F, s.16) (çocuk), kurt için 'méchant' (F, s.16) (kötü, değersiz), 'la canaille' (F, s.19) (aşağılık, rezil, alçak) büyükanne için 'la pauvre femme' (F, s.18) (zavallı kadın), 'la pauvre grand-mère' (F, s.19) (zavallı büyükanne) ifadelerine yer verilmektedir. Masalın Türkçe baskısında, masalın başında tıpkı annesi gibi küçük kızını tehlikelere karşı uyararak oduncu, masalın çözümlenmiş sahnesinde tekrar ortaya çıkar. Oduncu, özellikle elindeki balta ile korkutucu olduğu kadar heybetlidir de.

Kırmızı Başlıklı Kız masalı, bilindiği gibi belli bir temel izlek üzerine kurulur. Çocuklar, anne ve babalarının sözlerini tutmalı, onların uyarılarını dikkate almalıdırlar. Yoksa çeşitli tehlikelerle karşılaşabilirler. Kırmızı Başlıklı Kız masalının her iki dildeki baskısında da küçük kız annesinin sözünü dinleyeceğine söz vermiş ancak sözünü unutmuş ve tehlikelere açık hale gelmiştir. Bu yönüyle çıkartılması gereken dersi somutlayan Kırmızı Başlıklı Kız, yalın bir anlatımla iyi-kötü, güçlü-güçsüz, güzel-çirkin karşıtlığını sergiler. İnsan sevgisi ve yardımlaşma gibi konuların insanlık değerlerine uygun şekilde sunulduğu ve insanı olduğu gibi yansıttığı görülmektedir. Masalın iletisi doğrudan değil, sezdirimsel olarak okurun

alımlama gücüne sunulmuştur. Masal kahramanının özellikle çocuk okurlar için gerçeğe veya ona yakın olması onlar için inandırıcılık gücünü artırmaktadır. Çocuk okur, masaldaki küçük kız çocuğunun başından geçenlere inanmakta güçlük çekmez.

KAYNAKÇA

Aksoy, Berrin. “Çeviride Eşdeğerlik Kavramı.” *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi* 11 (2001): 1-6.

Albayrak, Kadir. “Millî Dinlerde Renk Fenomeni.” *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8.1 (2008): 1-41.

Andersen, Hans Christian. *Kırmızı Başlıklı Kız*. Haz. Ebru Kantaş, İstanbul: Atlas, 2009.

---. *Le Petit Chaperon Rouge. Mes Plus Beaux Contes pour Rêver*. Paris: Pierre de Soleil, 2013.

Aral, Nermin. “Erken Çocukluk Dönemi ve Kitap”. *Türk Xalqları Ədəbiyyatı II. Beynəlxalq Uşaq Ədəbiyyatı Konqresi* 13-15 Noyabr 2008 Materiallar I. Bakü: Qafqaz Universiteti, 2008. 471-475.

Aslanoğlu, Erman. “Türk Masalları.” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: 1988.

Bettelheim, Bruno. *Psychanalyse des contes de fées*, (Collection “Réponses”) Paris: Robert Laffont, 1976.

Bilkan, Ali Fuat. *Masal Estetiği*. İstanbul: Timaş, 2001.

Danacı, F. Ekin. “Küçük Bir Kız’ın Asırlar Süren Hikâyesi: Kırmızı Başlıklı Kız Masalı.” *Sözelti Çocuk ve Gençlik Edebiyatı İnceleme, Araştırma ve Eleştiri Dergisi* Ağustos (2012).

Delice, H. İbrahim. “Türkçede Fiil Çekimlerine Yeni Bir Bakış.” *VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı 24-28 Eylül, Ankara, (2012)*.

Koller, Werner. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. 7. basım. Wiebelsheim: Quelle&Meyer, 2004.

Perrault, Charles. *Histoires ou Contes du temps passé, avec des moralités: Contes de ma mère l’Oye*. Electronic edition published. Quillfire Studios, 1697, 2010.

Propp, Vladimir. *Masalın Biçimbilimi*. Çev. Mehmet Rifat ve Sema Rifat. İstanbul: BİPİS, 1985.

Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*. 1. baskı. Ankara: Kök, 2003.

Şirin, Mustafa Ruhi. *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı, 1994.

Türkoğlu, Sadık, Deniz Küzeci ve Melik Bülbül. “Orhan Pamuk’un “Benim Adım Kırmızı” Adlı Romanında Kırmızı.” *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 29 (2014): 79-94.